

اهل کتاب در اسلام

www.ketab.ir

سیدعلی حسنی آملی

دانشیار مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

با نظارت علمی:

حسین نقوی

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۴۰۱

سرشناسه	: حسنی املی، سیدعلی، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: اهل کتاب در اسلام / سیدعلی حسنی املی؛ با نظارت علمی حسین نقوی.
مشخصات نشر	: قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۵۴ص.
شابک	: 978-600-444-385-2
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۳۱ - ۲۳۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: اهل کتاب.
	People of the Revealed Book*
	اسلام و ادیان دیگر.
	Islam -- Relations
	اهل کتاب در قرآن.
	People of the Revealed Book in the Quran*
شناسه افزوده	: نقوی، حسین، ۱۳۵۴ -
شناسه افزوده	: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
رده‌بندی کنگره	: BP۲/۱۸۵
رده‌بندی دیوبی	: ۳۵۲/۲۹۷
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۹۰۱۰۲۴۹

شمارهٔ ردیف ۱۶۳۲
شمارهٔ موضوعی ۲۹ - ادیان -
۱۴۰۱-۵۲

www.ketab.ir

■ اهل کتاب در اسلام

- نویسنده: سیدعلی حسنی آملی
- ناشر: انتشارات مؤسسهٔ آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- چاپ: چاپکو
- نوبت و تاریخ چاپ: اول، پاییز ۱۴۰۱
- شمارگان: ۳۰۰
- قیمت: ۱۰۱۰۰۰ تومان

-
- دفتر مرکزی: قم، خیابان شهید، کوی ممتاز، پلاک ۲۸
تلفن و شماره: ۰۲۵-۳۷۷۴۲۳۲۶
 - شعبه تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان ۱۲ فروردین و شهید منبری جاوید، ساختمان شماره ۳۱۰، طبقه سوم، واحد ۱۱۲
تلفن و شماره: ۰۲۱-۶۶۴۶۶۱۲۱
 - شعبه مؤسسه امام خمینی (ره): قم، بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۳۶۲۹

شابک: ۹۷۸-۶۰-۴۴۴-۳۸۵-۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۱۱ مقدمهٔ معاونت پژوهش

۱۴ مقدمه

فصل اول مفاهیم

۱۸ اسلام

۱۸ ۱. معنانشناسی اسلام

۲۲ ۲. مراتب اسلام

۲۵ ایمان

۲۵ ۱. معنانشناسی ایمان

۲۶ ۲. نصاب ایمان

۲۷ ۳. مراتب ایمان

۲۹ ۴. رابطهٔ ایمان با اسلام

۳۰ کفر

۳۰ ۱. معنانشناسی کفر

۳۳ ۲. مراتب کفر

۳۳ شرک
۳۳ ۱. معنانشناسی شرک
۳۴ ۲. انواع شرک
۳۵ ۳. مراتب شرک
۳۶ توحید
۳۶ ۱. مراتب توحید
۳۷ ۲. نصاب موحد بودن
۳۸ یهودی
۳۸ ۱. بنی اسرائیل
۴۰ ۲. یهود
۴۷ مسیحی
۴۸ مجوس
۵۱ مراد از مجوسیان
۵۲ صابئی
۵۸ ۱. صابئان و اهل کتاب
۵۹ الف) دیدگاه اول: اهل کتاب نبودن صابئان
۶۱ ب) دیدگاه دوم: اهل کتاب بودن صابئان
۶۶ ج) دیدگاه برگزیده
۷۵ اهل کتاب

فصل دوم: مبانی و ضوابط ارتباط با اهل کتاب

۸۰ مبانی ارتباط با اهل کتاب
----	--------------------------------

۱. مبنای هستی‌شناختی ۸۰
۲. مبنای انسان‌شناختی ۸۱
۳. مبنای الهیاتی (۱): حفظ و تقویت جبهه توحید ۸۳
۴. مبنای الهیاتی (۲): جهان‌شمولی اسلام ۸۵
۵. مبنای حقوقی (اصل صلح و همزیستی مسالمت‌آمیز) ۸۶
- الف) صلح در اسلام ۸۷
- ب) جنگ در اسلام ۹۱
- ج) اسباب و عوامل جواز جنگ ۱۰۶
- ضوابط ارتباط با اهل کتاب ۱۲۸
۱. بایدهای ارتباط با اهل کتاب ۱۲۹
- الف) رعایت قسط و عدل در برخوردها ۱۲۹
- ب) احسان و نیکوکاری ۱۳۰
- ج) وفای به عهد و امانت‌داری ۱۳۲
- د) جدال احسن ۱۳۴
۲. نبایدهای ارتباط با اهل کتاب ۱۳۵
- الف) اصل حفظ سیادت و نفی سلطه ۱۳۵
- ب) اصل همراه نگرفتن اهل کتاب ۱۴۰
- ج) پیروی نکردن از اهل کتاب ۱۴۲
- د) اعتماد نکردن به اهل کتاب ۱۴۳
- اهداف ارتباط با اهل کتاب ۱۴۳
۱. اهداف عام ۱۴۴
- الف) هدایت ۱۴۴

- ب) حاکمیت دین الهی ۱۴۵
- ج) تشکیل امت واحد ۱۴۶
- د) نفی نظام سلطهٔ ارباب - رعیتی ۱۴۷
- ه) امامت مستضعفین در عالم ۱۴۸
- و) گسترش عدالت و اقامهٔ حق ۱۴۹
- ز) برقراری امنیت ۱۵۱
- ح) حفظ شعائر و مناسک دینی ۱۵۱
۲. اهداف خاص ۱۵۲
- الف) امنیت جانی و مالی ۱۵۳
- ب) حفظ عهد و پیمان ۱۵۳
- ج) آسایش و آرامش ۱۵۴
- د) حفظ سیادت و سرپرندی مسلمانان و نفی سلطهٔ اهل کتاب بر آنان ۱۵۶
- ها) نصرت الهی ۱۵۶
- و) دعوت به اسلام ۱۵۶

فصل سوم: حقوق و تکالیف اهل کتاب ذمی

- حقوق اهل کتاب ۱۶۱
- تعریف حقوق ۱۶۱
- انواع اهل کتاب ۱۶۱
- حقوق اهل کتاب ذمی ۱۶۳
۱. حق حیات ۱۶۴
۲. حق مصونیت همه جانبه ۱۶۵
۳. حق آزادی مذهبی ۱۶۶

- الف) آزادی عقیده ۱۶۷
- ب) آزادی گفت‌وگو و دفاع از دین خود ۱۶۹
- ج) حق عبادت آزادانه ۱۷۲
- د) حق داشتن معبد، و تعمیر و مرمت و امنیت آن ۱۷۳
۴. حقوق اقتصادی ۱۷۴
- الف) حق مالکیت ۱۷۴
- ب) حق تجارت و کشاورزی ۱۷۶
- ج) حق انتخاب مشاغل ۱۷۸
۵. حق مسکن ۱۷۹
۶. حق استقلال قضایی ۱۸۵
- تکالیف اهل کتاب ذمی ۱۸۷
۱. پرداخت جزیه ۱۸۷
- پاسخ یک ادعا ۱۸۹
- معنای جزیه ۱۹۰
۲. التزام و احترام به مقررات اسلامی ۲۱۰
۳. ترک اعمال منافی با امنیت ۲۱۱
۴. ترک تظاهر به منکرات اسلامی ۲۱۲

فصل چهارم: طهارت اهل کتاب

- مراد از طهارت یا نجاست اهل کتاب ۲۱۴
- طهارت: اصل اولی در موضوعات ۲۱۵
- طهارت اهل کتاب ۲۱۶
- بررسی ادله مخالفان ۲۲۲

مقدمه معاونت پژوهش

حقیقت اصیل ترین، جاودانه ترین و زیباترین راز هستی و نیاز آدمی است که سلسله مؤمنان و عالمان صادق چه جانها که در راه آن نباخته، و جاهلان و باطل پرستان چه توطنه‌ها و ترفندها که برای محو و مسخ آن نساخته‌اند. چه تلخ‌واقعیتی است مظلومیت حقیقت، و چه شیرین حقیقتی است این واقعیت که در مصاف همیشگی حق و باطل، حق سربلند و سرفراز است و باطل از بین رفتنی و نگونسار. این والا و بالانشینی حقیقت، گذشته از سرشت حق، وام‌دار کوشش‌های خالصانه و پایان‌ناپذیر حقیقت‌جویانی است که در عرصه نظر و عمل کمر همت محکم بسته و از دام و دانه دنیا رسته‌اند، و در این میان نقش و تأثیر ادیان و پیامبران الهی، و به‌ویژه اسلام و پیامبر اکرم ﷺ و جانشینان برحق و گرامی او ﷺ، برجسته‌ترین است.

دانشمندان نام‌آور شیعه رسالت خطیر و بی‌نظیر خویش را بهره‌گیری از عقل و نقل و غوص در دریای معارف قرآن و برگرفتن گوهر ناب حقیقت از سیره آن پیشوایان و عرضه آن به عالم بشری و دفاع جانانه در برابر هجوم ظلمت‌پرستان حقیقت‌گریز دانسته و در این راه دیده‌ها سوده و جان‌ها فرسوده‌اند. اکنون در عصر بحران معنویت که دشمنان حقیقت و آدمیت هر لحظه با تولید و انتشار فزون از شمار آثار نوشتاری و دیداری و به‌کارگیری انواع ابزارهای پیشرفته سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در عرصه‌های

گونگون برای سیطره بر جهان می‌کوشند، رسالت حقیقت‌خواهان و اندیشمندان حوزوی و دانشگاهی، به‌ویژه عالمان دین، بس عظیم‌تر و سخت‌دسوارتر است.

در جهان تشیع، پژوهشگران حوزوی در علوم فلسفی و کلامی، تفسیری و حدیثی، فقهی و اصولی و نظایر آن کارنامه‌درخشانی دارند، و تأملات ایشان بر تارک پژوهش‌های اسلامی می‌درخشد. در زمینه علوم طبیعی و تجربی و فناوری‌های جدید نیز پژوهشگران ما تلاش‌هایی چشمگیر کرده، گام‌هایی نویدبخش برداشته و به جایگاه درخور خویش در جهان نزدیک شده‌اند، و می‌کوشند تا با فعالیت‌های روزافزونشان مقام شایسته خویش را در صحنه علمی بین‌المللی بازابند. ولی در قلمرو پژوهش‌های علوم اجتماعی و انسانی تلاش‌های دانشمندان این مرزوبوم آن‌گونه که شایسته نظام اسلامی است به بار ننشسته و آنان گاه به ترجمه و اقتباس نظریات دیگران بسنده کرده‌اند. در این زمینه کمتر می‌توان ردپای ابتکارات و به‌ویژه خلاقیت‌های برخاسته از مبانی اسلامی را یافت و تا رسیدن به منزلت مطلوب راهی طولانی و پرچالش درپیش است. از این رو، افزون بر استنباط، استخراج، تفسیر و تبیین آموزه‌های دینی و سازمان‌دهی معارف اسلامی، کاوش در مسائل علوم انسانی و اجتماعی از دیدگاه اسلامی و تبیین آنها از مهم‌ترین اهداف و اولویت‌های مؤسسات علمی به‌ویژه مراکز پژوهشی حوزه‌های علمیه است.

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی: در پرتو تأییدات رهبر کبیر انقلاب اسلامی و حمایت‌های بی‌دریغ خلف صالح وی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: از آغاز تأسیس براساس سیاست‌ها و اهداف ترسیم‌شده از سوی حضرت آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی: به امر پژوهش‌های علمی و دینی اهتمام داشته و در مسیر برآوردن نیازهای فکری و دینی جامعه، به

پژوهش‌های بنیادی، راهبردی و کاربردی پرداخته است. معاونت پژوهش مؤسسه برای تحقق این مهم، افزون بر برنامه‌ریزی و هدایت دانش‌پژوهان و پژوهشگران، در زمینه نشر آثار محققان نیز کوشیده و بحمدالله تاکنون آثار ارزنده‌ای را در حد توان خود به جامعه اسلامی تقدیم کرده است.

کتاب پیش روی، پژوهشی است در قلمرو ادیان که با تلاش پژوهشگر ارجمند، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سیدعلی حسینی آملی نگارش یافته است. هدف اصلی نویسنده تبیین عمدتاً قرآنی مبانی و ضوابط ارتباط با اهل کتاب و حقوق و تکالیف آنها در جامعه اسلامی بر اساس قرارداد ذمه همراه با پاسخ به شبهات مربوط با رویکرد فقه نظام است.

معاونت پژوهش از مؤلف محترم و حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسین نقوی که با نظارت، مطالعه و ارائه نظرهای سودمندشان، بر اتقان و غنای اثر افزوده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کند و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند منان خواستار است.

معاونت پژوهش

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی ❖